

Ingineria Programării

Curs 1 – 16 Februarie 2015

Adrian Iftene
adiftene@info.uaic.ro

Cuprins

- ▶ Context
- ▶ Motivație
- ▶ Erori celebre
- ▶ Statistici
- ▶ Definiții
- ▶ Etapele dezvoltării programelor
- ▶ Modele de dezvoltare
 - Cascadă
 - Spirală

Context

- ▶ **Aplicații de dimensiuni mari** (milioane de linii de cod) scrise pe durata a câteva luni, ani,...
- ▶ **Echipe de lucru:** Project manageri, Analisti, Arhitecți, Programatori, Testeri, Ingineri de suport (de ordinul 10, 100, 1.000 de persoane,...)
- ▶ Soluția acestor probleme este o soluție scrisă într-un limbaj de **programare orientat-obiect**

Motivație 1

- ▶ Din ce în ce mai multe sisteme sunt controlate de software: controlul traficului (aerian, feroviar, auto, naval, etc.), băncile, telefonie mobilă, Internet
- ▶ Economiiile tuturor statelor depind de software
- ▶ Ingineria programării propune teorii, metodologii și instrumente pentru dezvoltarea de software profesional

Motivație 2

- ▶ **1946 Goldstine și von Neumann: “1.000 de instrucțiuni reprezintă o limită superioară rezonabilă pentru complexitatea problemelor ce pot fi concepute ca rezolvabile cu ajutorul calculatorului”**
- ▶ **Sistemul de rezervare a biletelor pentru compania aeriană KLM conținea, în anul 1992, două milioane de linii de cod în limbaj de asamblare**

Motivație 3

- ▶ Sistemul de operare System V versiunea 4.0 (UNIX) a fost obținut prin compilarea a **3.700.000 linii de cod**
- ▶ Programele scrise pentru naveta spațială NASA au circa **40 de milioane de linii de cod obiect**
- ▶ Pentru realizarea sistemului de operare IBM OS360 au fost necesari **5.000 de ani-om**

Motivație – Erori celebre 1

- ▶ Facturi imense la energia electrică pentru pensionari, recalcularea pensiilor

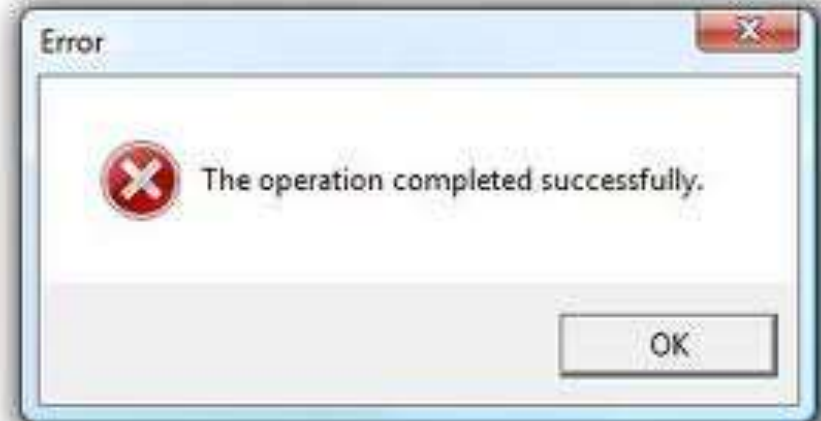
- ▶ IBM OS360 conținea la fiecare relansare 1.000 de greșeli. *Resemnare...*

Motivație – Erori celebre 2

- ▶ *Programatorul ghinionist de la o bancă*: Banca dorea să trimită la clienți prin poștă o scrisoare care să le semnaleze diverse servicii
- ▶ Programatorul a scris un program ce selecta 2.000 de clienți și le scria o scrisoare personalizată
- ▶ În procesul de testare acesta a folosit un nume fictiv de client **Rich Bastard**
- ▶ Din păcate 2.000 de clienți au primit o scrisoare care începea "Dear **Rich Bastard**, ..."

Motivație – Erori celebre 3

- ▶ Sacramento: un dentist primește în căsuța poștală într-o săptămână 16.000 de formulare pentru plata taxelor – “*It was a computer problem*” a declarat un oficial
- ▶ “*Failure to convert English measures to metric values was the root cause of the loss of the Mars Climate Orbite...*”

Motivație – Erori celebre 4

- ▶ Pierdere vehicul explorare Venus. *Ah, era de fapt „in FOR!...”*
- ▶ Sistem de avertizare anti-rachetă activat. *Atacăm sau nu?*
- ▶ Ariane 5 explodeaza. *Cost articii: 500.000.000\$*

Motivație – Statistici 1

- ▶ Acestea nu sunt doar “erori amuzante”

- ▶ Proiectele mari software pot fi cele mai complicate produse realizate de cineva
- ▶ Să ne uităm pe **statistici**
 - Vom considera că un proiect software are **succes**, dacă este realizat într-un timp rezonabil și cu un buget rezonabil
 - Un **eșec** al unui produs software are loc atunci când produsul nu este realizat sau când nu poate fi folosit

Motivație – Statistici 2

- ▶ **Studii de succes: USA'82 – Gibson & Singer**
- ▶ 18 proiecte
 - Succes: 17%
 - Parțial în folosință: 28%
 - Satisfacătoare 11%
 - Eșec: 22%
 - Neevaluate: 11%
- ▶ **Motivele eșecurilor**
 - Probleme de organizare
 - Noile metode de lucru și politicile salariale
 - Modificările neprevăzute în afacere

Motivație – Statistici 3

- ▶ **Studii de succes – ONNI'88 (Finland)**
- ▶ **Din peste 100 proiecte**
 - Succes: 33%
 - Cu probleme: 42%
 - Eșec: 25%
- ▶ **Motivele eșecurilor**
 - Slaba pregătire a inginerilor software
 - Resurse insuficiente
 - Probleme de management

Motivație – Statistici 4

- ▶ **The Robbins–Gioia Survey (2001)**, Alexandria – Virginia, made a study over the perception by enterprises of their implementation of an E.R.P. (Enterprise Resource Planning) package.
- ▶ 232 survey respondents (36 % had, or were in the process of, implementing an ERP system)
- ▶ **51 % viewed their ERP implementation as unsuccessful,**
- ▶ **46 % did not understand how to use the system**
- ▶ 56 % of survey respondents noted their organization has a program management office (PMO) in place, and of these respondents, only 36 % felt their ERP implementation was unsuccessful

Motivație – Statistici 5

- ▶ The Conference Board Survey (2001)
- ▶ At 117 companies that attempted ERP implementations
- ▶ 34 % were very “satisfied”
- ▶ 58 % were “somewhat satisfied”
- ▶ 8 % were unhappy with what they got.
- ▶ 40 % of the projects failed to achieve their business case within one year of going live
- ▶ The companies that did achieve benefits said that achievement took six months longer than expected.
- ▶ Implementation costs were found to average 25 % over budget

IP – Definiție 1

- ▶ Prima definiție a ingineriei programării (NATO, 1968): *Ingineria programării este stabilirea și utilizarea de principii ingineresti solide pentru a obține în mod economic programe care sunt sigure și funcționează eficient pe mașini de calcul concrete*
- ▶ O definiție mai recentă (*IEEE Standard Glossary of Software Engineering Tehnology, 1983*): *Ingineria programării reprezintă abordarea sistematică a dezvoltării, funcționării, întreținerii, și retragerii din funcțiune a programelor*

IP – Definiție 2

- ▶ Se referă la două lucruri:
 - "software engineer" care a înlocuit termenul de "programmer"
 - "Software Engineering" care este folosit pentru a descrie "building of software systems which are so large or so complex that they are built by a team or teams of engineers" – *Fundamentals of Software Engineering* (Ghezzi, Jazayeri, and Mandrioli)

IP – Definiții 3

- ▶ **FreeDictionary:** “The process of **manufacturing** software systems. A software system consists of executable computer code and the supporting documents needed to manufacture, use, and **maintain** the code.”
- ▶ **Webopedia.com:** “The computer science discipline concerned with **developing large applications**. Software engineering covers not only the technical aspects of building software systems, but also **management issues**, such as **directing programming teams, scheduling, and budgeting.** “

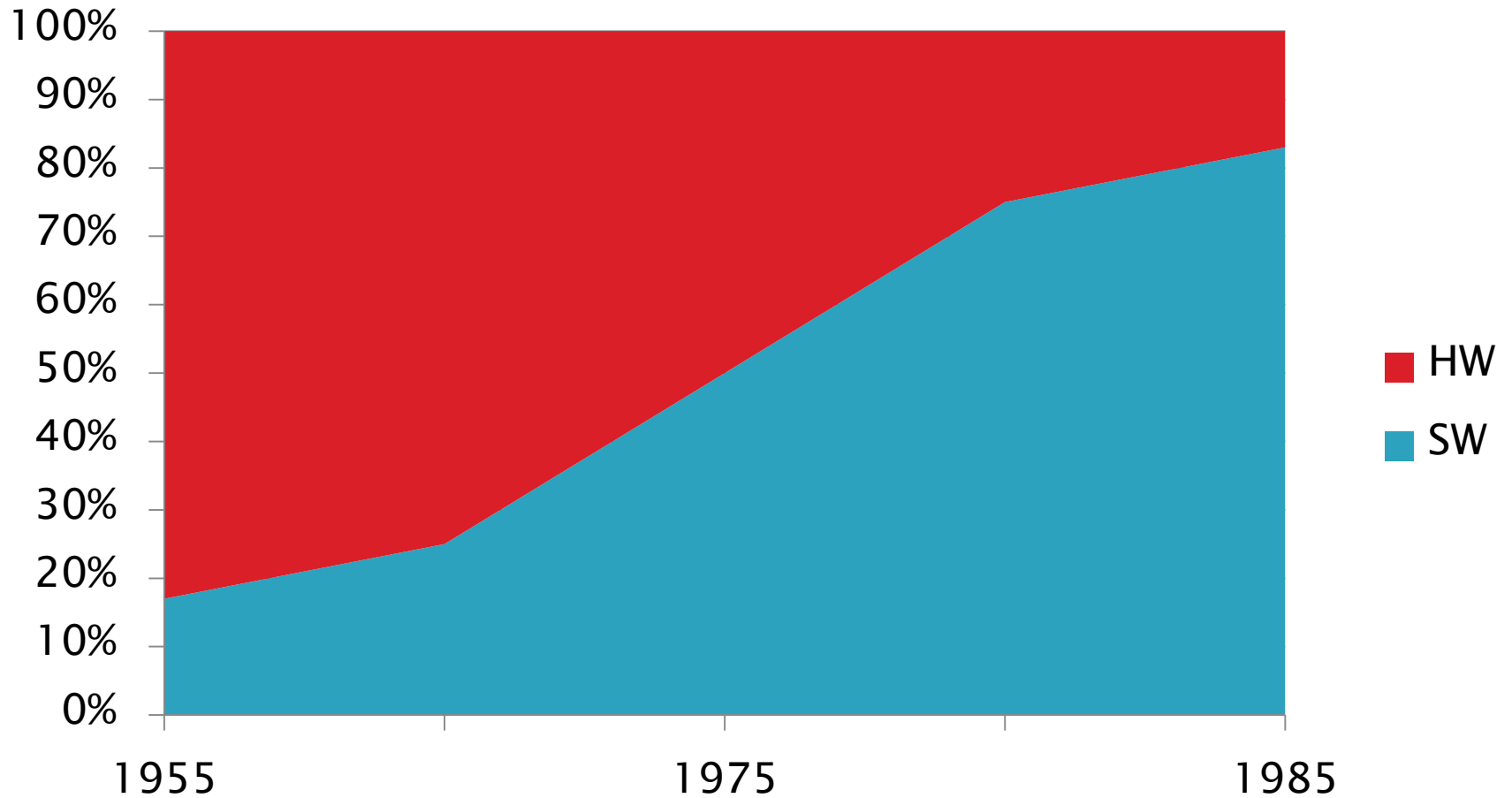
IP – Definiții 3

- ▶ **Wikipedia:** “**Software engineering** is the application of a systematic, disciplined, quantifiable approach to the **development**, operation, and **maintenance** of software, and the study of these approaches”
- ▶ **Answers.com:** “The **systematic** application of scientific and technological knowledge, through the medium of sound engineering principles, to the production of computer programs, and to the **requirements definition**, **functional specification**, **design description**, **program implementation**, and **test methods** that lead up to this code”

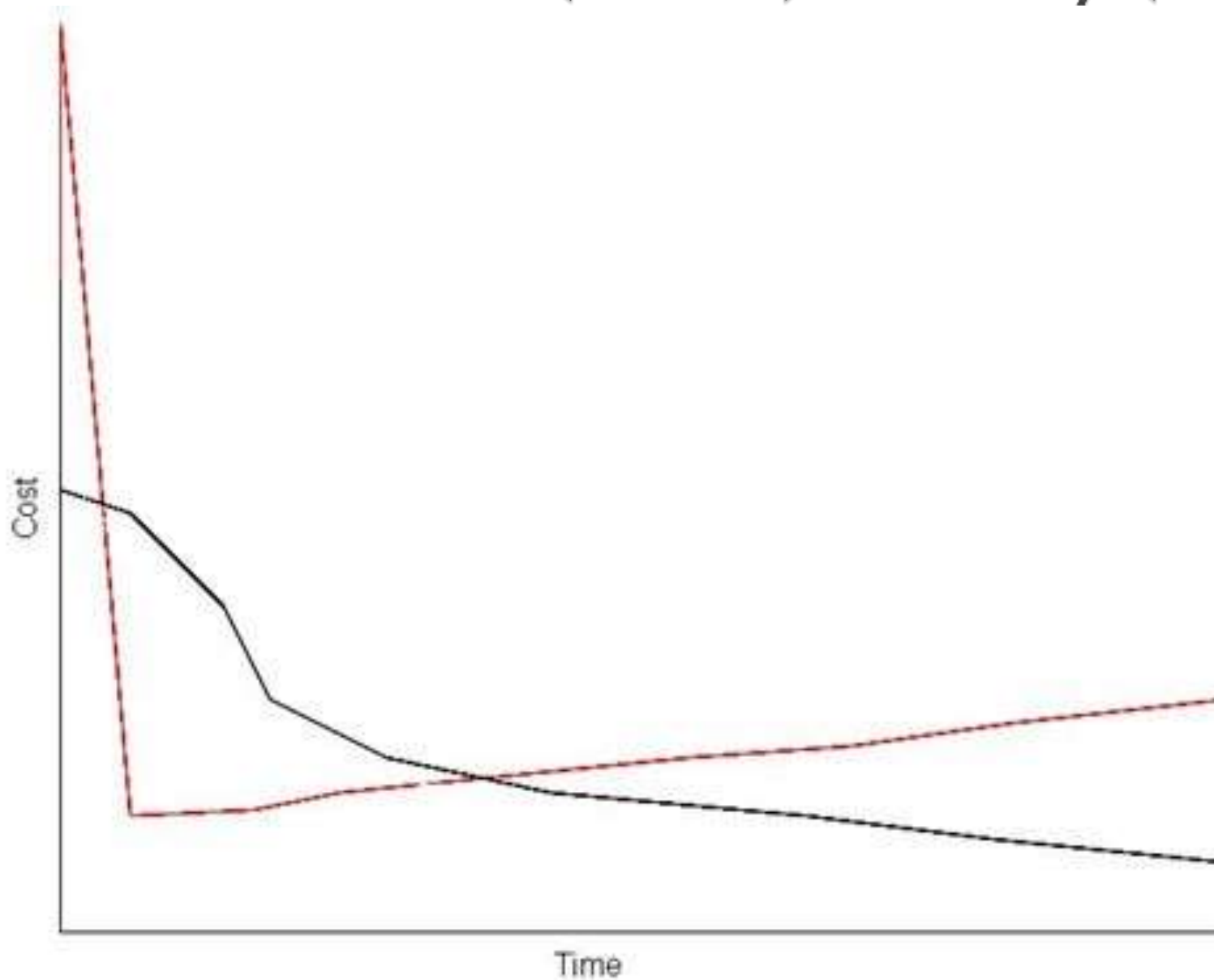
IP – Pe scurt

- ▶ Este o disciplină inginerescă care se ocupă de toate aspectele dezvoltării unui program de dimensiuni mari, de către o echipă de dezvoltatori
- ▶ Propune adoptarea unei abordări sistematice și organizate a procesului de dezvoltare software
- ▶ Propune folosirea tehnicilor și instrumentelor adecvate având în vedere
 - problema care trebuie rezolvată
 - restricțiile impuse
 - resursele disponibile

Costurile produselor software

Software build (black) vs. buy (red)

Costurile produselor software

- ▶ În prezent costurile acestora sunt mai mari decât costurile rezervate componentelor hardware
- ▶ Costul întreținerii unui program este de regulă mai mare decât costul realizării unui program
- ▶ **Software** – reprezintă programele și documentația aferentă acestora

Atributele unui program bun

- ▶ Să ofere funcționalitățile cerute
- ▶ Să fie ușor de modificat, completat, schimbat
- ▶ Să fie sigur
- ▶ Să nu irosească resurse hardware
- ▶ Să fie ușor de folosit

Încadrarea IP

► IP vs informatică

- Informatica se ocupă de **aspectele teoretice** ale dezvoltării software
- IP se ocupa de **aspectele practice** ale dezvoltării software

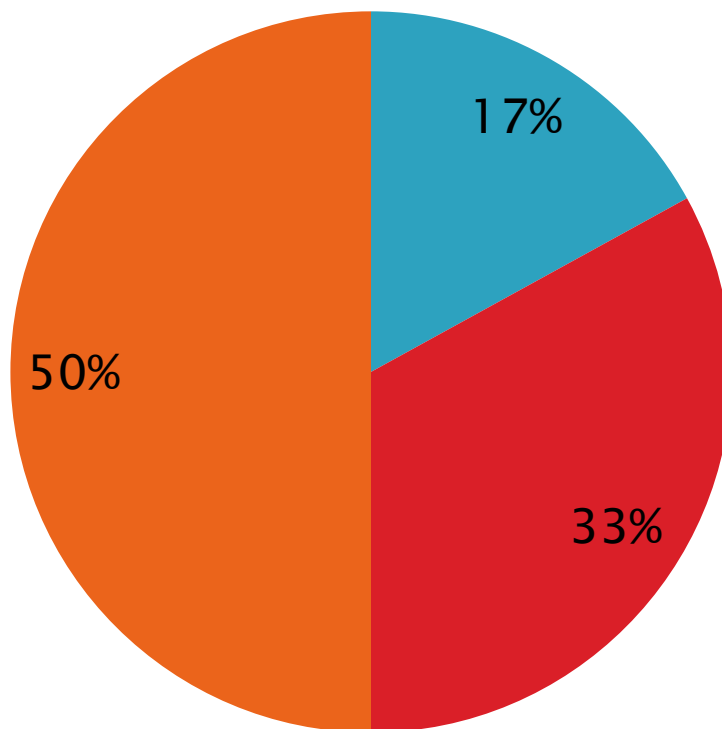
► IP vs ingineria sistemelor

- Ingeria sistemelor se ocupa de **toate aspectele dezvoltării** sistemelor de calcul (hardware, software, ingineria proceselor)
- IP este o parte din ingineria sistemelor și se ocupă de:
 - Specificarea cerințelor
 - Proiectarea arhitecturală
 - Implementare
 - Testare
 - Integrare
 - Deployment

Repartizarea costurilor pe etape

Etapele dezvoltarii

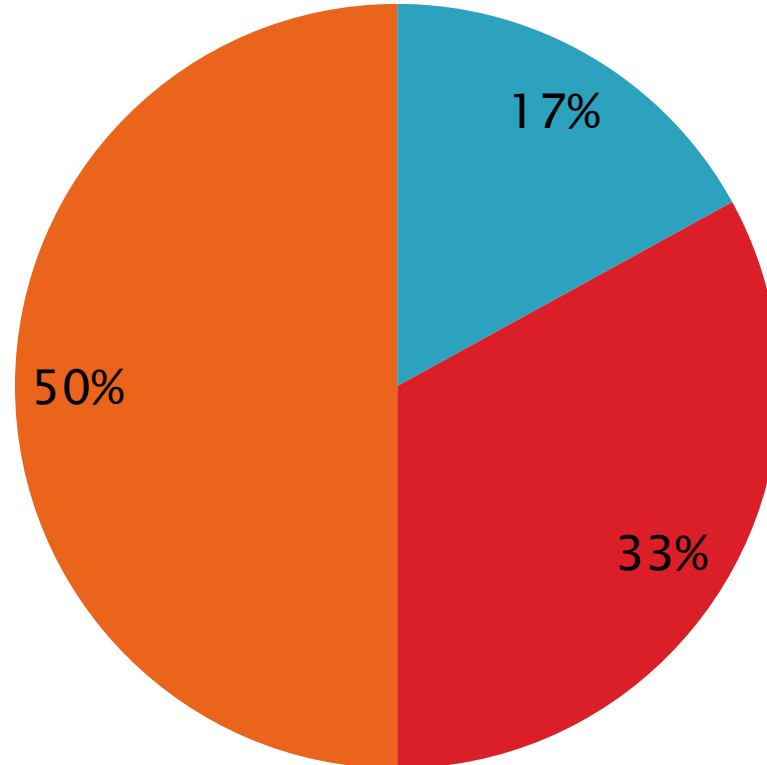
■ Scriere cod ■ Analiză și proiectare ■ Testare

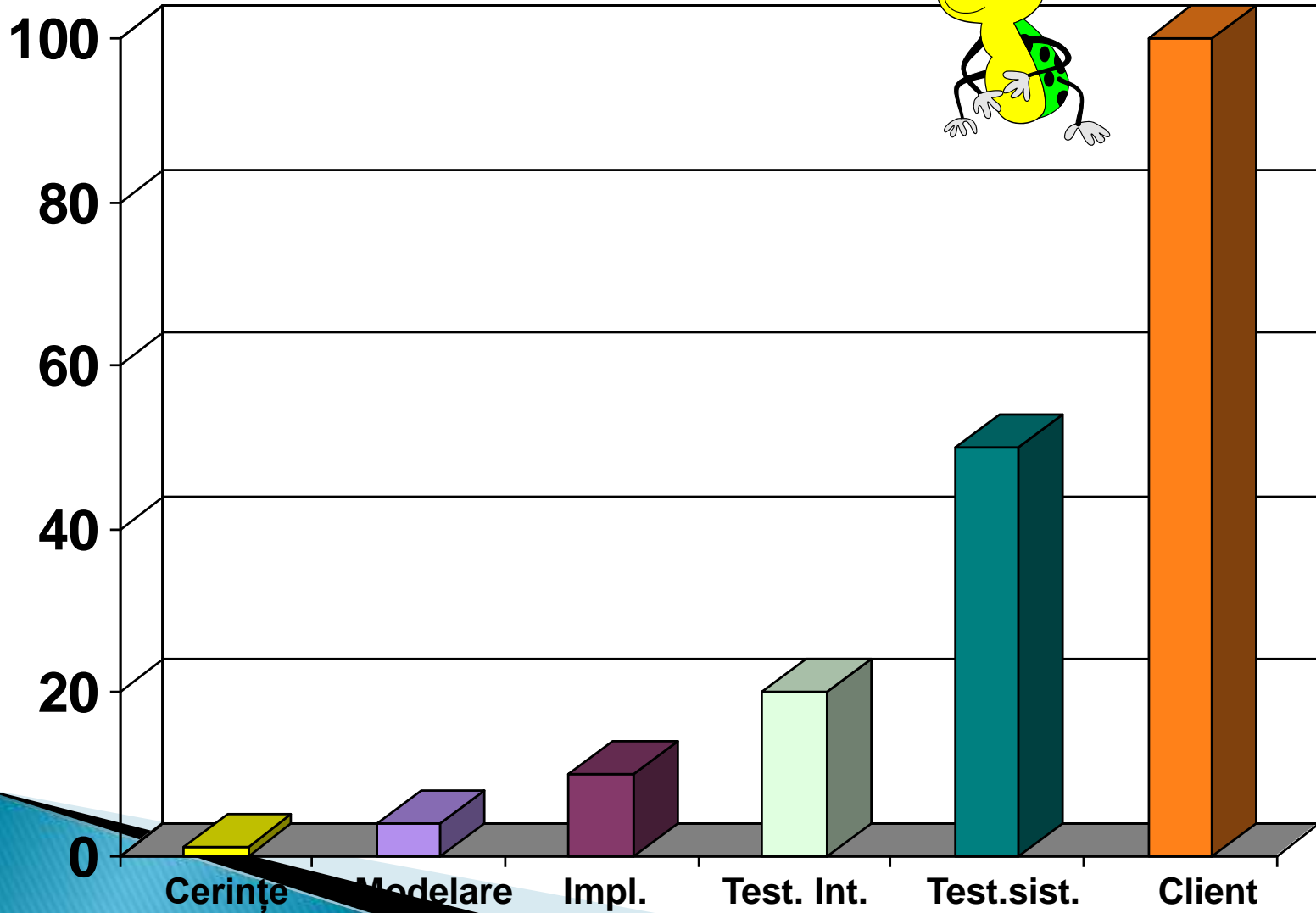
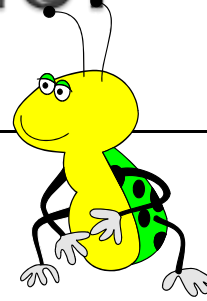
Repartizarea erorilor pe etape

Erori pe etape

■ Programare ■ Sintaxă ■ Proiectare

Costurile fixării erorilor

Dificultăți în IP

- ▶ Sistemele mai vechi care trebuie întreținute și actualizate
- ▶ Eterogenitatea sistemelor software/hardware
- ▶ Presiunea pentru a livra programul repede, cu un cost mic și cu o calitate bună

Modele de dezvoltare

- ▶ Pentru a dezvolta un program este nevoie de:
 - O înțelegere clară a ceea ce se cere
 - Un set de metode și instrumente de lucru
 - Un plan de acțiune
- ▶ Plan de acțiune = șablon = model de dezvoltare

Etapele dezvoltării programelor

- ▶ Analiza cerințelor (Requirements analysis)
- ▶ Proiectarea arhitecturală (Architectural design)
- ▶ Proiectarea detaliată (Detailed design)
- ▶ Scrierea codului (Implementation)
- ▶ Integrarea componentelor (Integration)
- ▶ Validare (Validation)
- ▶ Verificare (Verification)
- ▶ Întreținere (Maintenance)

Analiza cerințelor

- ▶ Se stabilește *ce anume vrea clientul ca programul să facă*
- ▶ Scopul este înregistrarea cerințelor într-o manieră cât mai clară și mai fidelă
- ▶ Probleme
 - Comunicare
 - Negociere
 - Sfătuirea clientului

Proiectarea

▶ Arhitecturală

- Din motive de complexitate, programele mari nu pot fi concepute și implementate ca o singură bucată
- Programul este împărțit în module sau componente mai simple, care pot fi abordate individual

▶ Detaliată

- Se proiectează fiecare modul al aplicației, în cele mai mici detalii

Implementare + integrare

► Implementare

- Proiectul detaliat este transpus într-un limbaj de programare
- Acesta se realizează modular, pe structura rezultată la proiectarea arhitecturală

► Integrare

- Modelul big-bang
- Modelul incremental

Validare și verificare

- ▶ **Validare:** ne asigurăm că programul îndeplinește cerințele utilizatorului
 - *Construim produsul corect?*
- ▶ **Verificare:** ne asigurăm că programul este stabil și că funcționează corect din punctul de vedere al dezvoltatorilor.
 - *Construim corect produsul?*

Întreținere

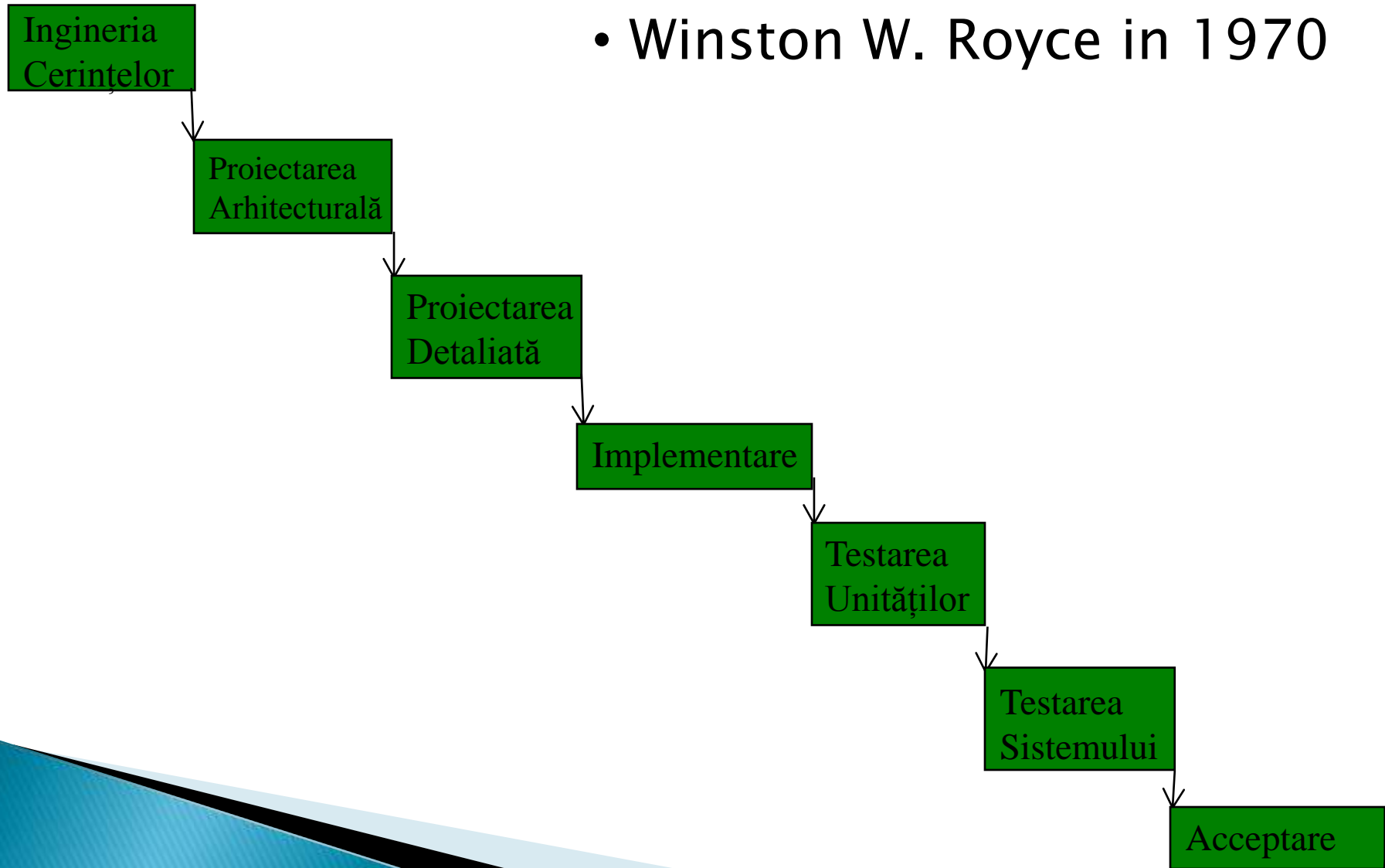
- ▶ După livrare
 - Sunt descoperite greșeli ce trebuie reparate
 - Pot apărea schimbări în specificații
 - Pot apărea noi cerințe
 - Instruirea celor ce vor folosi produsul
- ▶ Întreținere = gestionarea acestor tipuri de probleme

Modele de dezvoltare

- ▶ *Cum* efectuăm activitățile indicate de etapele dezvoltării programelor
- ▶ Exemple de modele de dezvoltare:
 - Ad-hoc: descurcă-te cum poți
 - Modelul în cascadă (cu feedback)
 - Prototipizare
 - Modelul în spirală
 - RUP (Rational Unified Process)
 - V-Model
 - XP (Extreme Programming)
 - Agile, Lean, Scrum
 - MDD, AMDD
 - TDD

Modelul în Cascadă (Waterfall)

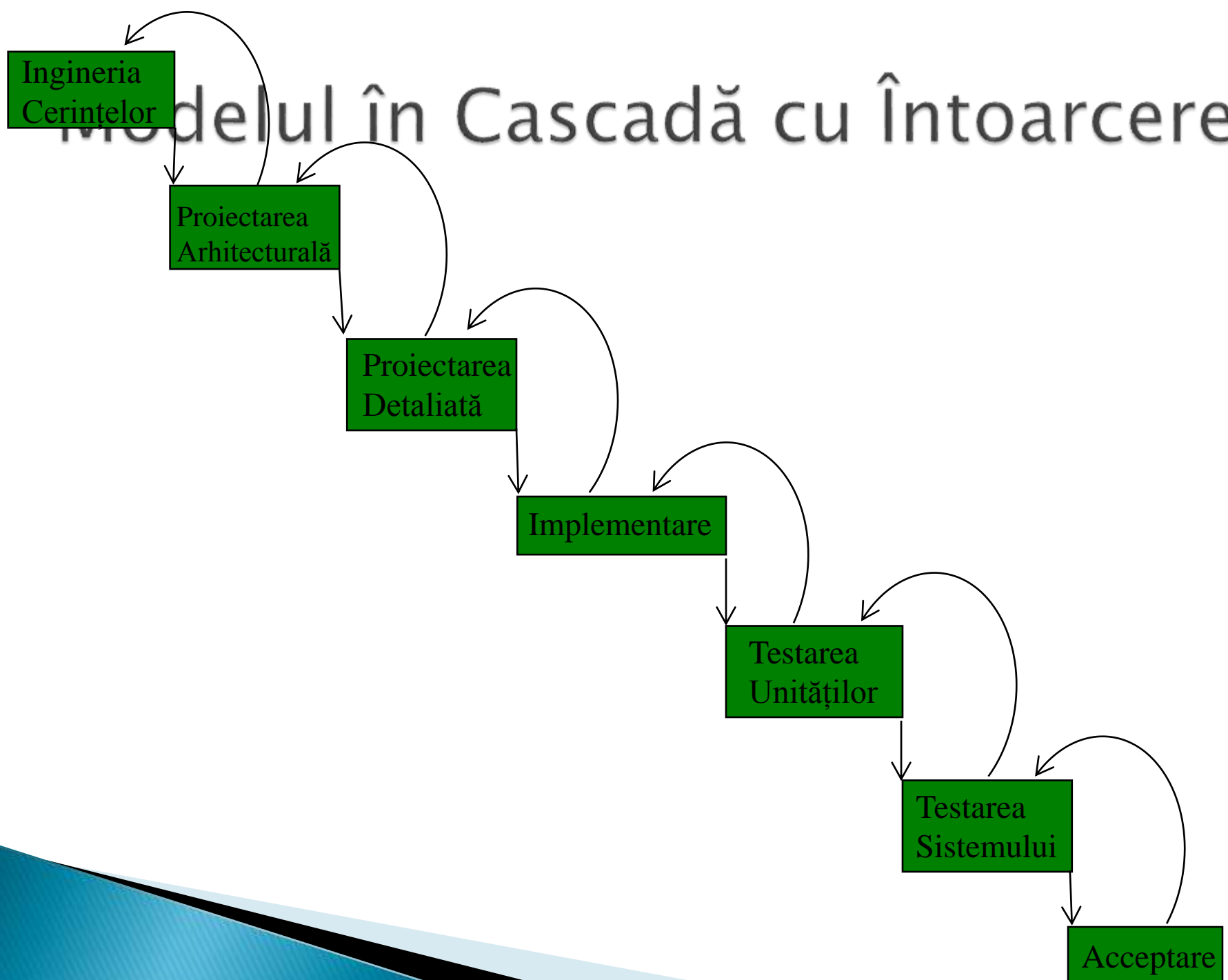
- Winston W. Royce in 1970

Modelul în Cascadă +-

- ▶ +: Împarte o sarcină complexă în pași mai mici
- ▶ +: Ușor de administrat și controlat
- ▶ +: Fiecare pas are ca rezultat un produs bine definit
- ▶ +: Tot timpul știm unde ce am făcut până în acel moment și știm ce mai avem de făcut
- ▶ -: Erorile se propagă între pași
- ▶ -: Nu exista mecanisme de reparare a erorilor

Modelul în Cascadă cu Întoarcere

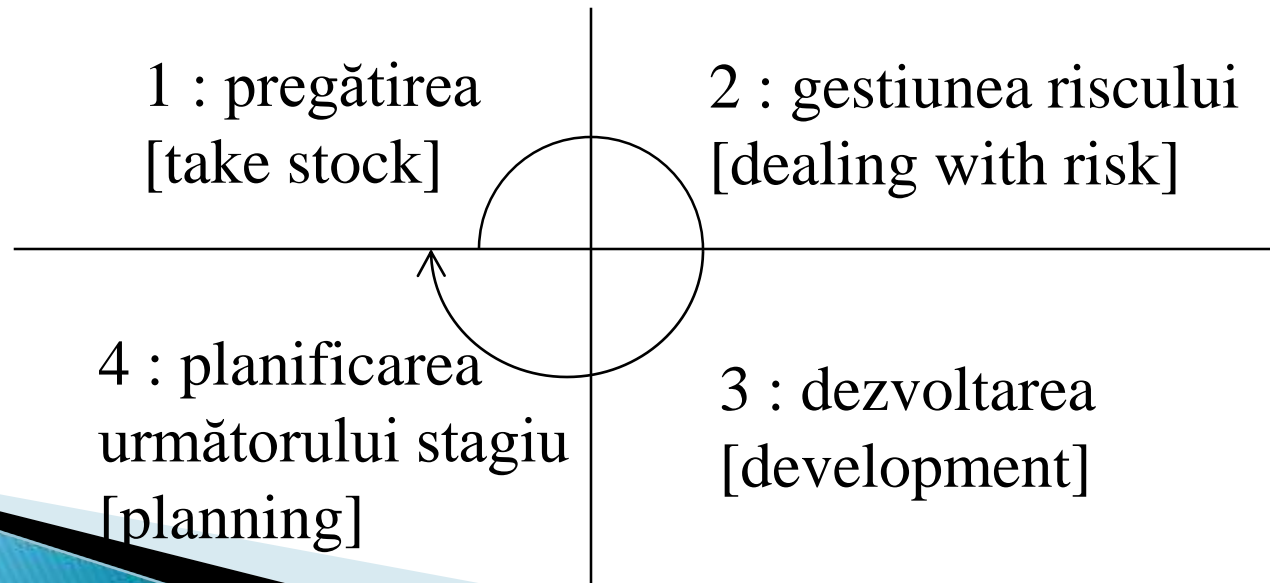
Modelul în cascadă cu întoarcere +-

- ▶ +: Oferă cadrul pentru remedierea erorilor din pasul precedent
- ▶ -: Erorile la pasul i care sunt descoperite la pasul $i + 2$ nu sunt remediate
- ▶ -: Clientul vede produsul final abia la sfârșitul dezvoltării

Modelul în Spirală (Spiral)

- ▶ Studiul de fezabilitate
- ▶ Analiza cerințelor
- ▶ Proiectarea arhitecturii
- ▶ Implementarea

Pentru fiecare pas, se fac următoarele activități:

Modelul în Spirală +-

- ▶ +: Păstrează avantajele modelului în cascadă
- ▶ +: la în calcul noțiunea de risc
- ▶ Exemple de riscuri:
 - O firmă concurentă lansează un produs similar
 - Un arhitect părăsește echipa
 - Clientul schimbă cerințele
 - O echipă nu respectă termenele de livrare

Concluzii

- ▶ Statisticile ne demonstrează importanța folosirii unor tehnici ingineresti în dezvoltarea de software
- ▶ Definițiile IP-ului folosesc cuvinte cheie precum: *metode ingineresti, proiecte de dimensiuni mari care sunt implementate în echipă, programe sigure care funcționează eficient, dezvoltare, întreținere, planificare, buget*
- ▶ Etapele necesare dezvoltării proiectelor de dimensiuni mari
- ▶ Modele de dezvoltare: Ad-Hoc, Cascadă, Spirală

Bibliografie

- ▶ Ovidiu Gheorghieș:
<http://www.infoiasi.ro/~ogh/files/ip/curs-01.pdf>
- ▶ Andy Kramek, New Software – Build or Buy? A Personal View: <http://weblogs.foxite.com/andykramek/archive/2009/07/25/8674.aspx>

Links

- ▶ Internet
- ▶ Wikipedia
- ▶ Failure rate: http://www.it-cortex.com/Stat_Failure_Rate.htm
- ▶ RUP in the dialogue with Scrum: <http://www.ibm.com/developerworks/rational/library/feb05/krebs/>